

नियमित दिवाणी मुकदमा क्र. ३३०/२०१४ मधील निशाणी १३१ वरील आदेश

(CNR No. MHST05-000312-2014)

सदरहू अर्ज दिवाणी प्रक्रिया संहिता क्रम ६ नियम १७ अन्वये वादपत्रात दुरुस्ती करण्याकरीता दाखल करण्यात आला आहे.

अर्जातील कथन थोडक्यात असे की,

०२. वादीने प्रस्तुत दावा वाद मिळकतीचे वाटप होवून कब्जा मिळण्याकरीता दाखल केला आहे. प्रतिवादीने आपली कैफियत दाखल केली आहे. सदर दाव्यात निशाणी ४ मध्ये नमूद दावा १ ड कलम पैकी १५६.५७ चौ.मी क्षेत्राची मिळकत प्रतिवादी क्र. १ यांनी दि. ०५.०६.२००२ रोजी खरेदीपत्राने प्रतिवादी क्र. ५ यांनी अत्यल्प किंमतीत दिल्याचे नमूद आहे. तसेच, दावा कलम १ ड पैकी २६८.९१ चौ.मी. क्षेत्राची मिळकत दि. ०५.०६.२००२ रोजी प्रतिवादी क्र. १ यांनी प्रतिवादी क्र. ३ यास विनामोबदला खरेदी दिल्याचे नमूद आहे. त्या खरेदीपत्राबाबत कोणतीही दाद नजरचुकीने व घाईगडबडीत अनावधानाने मागणेचे राहून गेले. त्यामुळे, वादीस दाव्यात प्रस्तावित दुरुस्ती करणे भाग पडल्याचे कथन करून सदर दुरुस्तीनंतर दाव्याच्या मूळ स्वरूपात कोणताही बदल होणार नसल्याचे कथन करण्यात आले आहे.

०३. सदर अर्जास नि. १३३ वर आपले म्हणणे सादर करून विरोध दर्शवला आहे. प्रतिवादीने अर्जातील संपूर्ण मजकूर अमान्य केलेला असून प्रतिवादीने कथन केल्याप्रमाणे वादीस सदर खरेदी पत्राची माहिती खरेदीपत्राच्या तारखेपासून होती व त्याबाबत मजकूर दाव्यातही नमूद करण्यात आला आहे. त्या अनुषंगाने प्रतिवादीने कैफियतीनेही सदर कथनाबाबत उत्तर दिलेले आहे. अशी वस्तुस्थिती असताना वादी प्रस्तुत दुरुस्ती मागत आहेत. सदर खरेदीपत्र सन २००२ सालचे असून दावा दाखल तारखेस दाद मागणे अपेक्षित होते. वादीने तसे न केल्याने दाद मुदतीत आणण्याचा कुटील डाव वादी खेळत आहेत. दुरुस्ती मंजूर झालेस अप्रत्यक्षपणे कायद्याचा दुरुपयोग व गैरफायदा वादी घेतील. सबब, या व इतर कारणांवरून प्रतिवादीने अर्ज नामंजूर करण्याची विनंती केली आहे.

०४. दोन्ही विधीज्ञांचा सविस्तर युक्तीवाद ऐकण्यात आला. आपल्या कथनाच्या पुष्ट्यर्थ वादीच्या विद्वान विधीज्ञांनी मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे चक्रेश्वरी कन्स्ट्रक्शन प्रा.लि. वि. मनोहर लाल (२०१७ (५) एम.एच.एल.जे. १९५) या प्रकरणातील न्यायनिर्णयाचा आधार घेतला आहे. याउलट, प्रतिवादींच्या विद्वान विधीज्ञांनी मा. सर्वोच्च न्यायालयातील राधिकादेवी वि. बजरंगी सिंग व इतर (ए.आय.आर. १९९६ सुप्रीम कोर्ट २३५८) या प्रकरणातील न्यायनिर्णयाचा आधार घेतला आहे. दोन्ही विद्वान विधीज्ञांतर्फे हजर करण्यात आलेल्या

न्यायनिर्णयांचे अवलोकन करण्यात आले. वादीच्या विद्वान विधीज्ञांनी हजर केलेल्या न्यायनिर्णयात मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दुरुस्ती अर्ज मंजूर किंवा नामंजूर करण्याकरीता कोणते निकष लावण्यात यावेत व सदर दुरुस्ती कोणत्या वेळी करण्यात यावी या व इतर मुद्दांसंदर्भात अभिमत व्यक्त केले आहे. सदर न्यायनिर्णयांचे अवलोकन केल्यास असे स्पष्ट होते की, दाव्यात अंतिम निकाल लागेपर्यंत कोणत्याही घडीला दुरुस्ती करता येईल इतकेच नव्हे तर पहिल्या किंवा दुस-या अपीलावेळी दाव्यात दुरुस्ती करता येईल परंतू अशी दुरुस्ती मंजूर किंवा नामंजूर करत असताना सदर दुरुस्ती ही दाव्याशी निगडीत असावी. सदर दुरुस्ती ही चांगल्या अथवा विश्वसनीय हेतूने देण्यात आलेली असावी. सदर दुरुस्तीने वादी व प्रतिवादींमधील दाव्याचे सर्व वादप्रश्न एकाचवेळी कायदेशीर गुंतागुंत न वाढविता निकाली करण्याकरीता गरजेची असावी. याउलट, प्रतिवादीच्या विद्वान विधीज्ञांनी सादर केलेल्या न्यायनिर्णयात मा. सर्वोच्च न्यायालयाने असे अभिमत व्यक्त केले की, दुरुस्तीद्वारे जरी वादी मागत असलेला अनुतोष हा कालबाह्य झालेला असल्यास सदर दुरुस्ती मंजूर केल्यास प्रतिवादीला उपलब्ध झालेला बचाव काढून घेतला जावू शकतो. त्यामुळे, अशा प्रकारची दुरुस्ती मंजूर करणे न्यायोचित होणार नाही.

०५. वादीच्या विद्वान विधीज्ञांतर्फे सादर करण्यात आलेल्या न्यायनिर्णयातील मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे अभिमतानुसार प्रत्येक दुरुस्ती अर्ज मंजूर अथवा नामंजूर करत असताना लक्षात घेणे गरजेचे आहे की, सदर न्यायनिर्णयातील अभिमत प्रत्येक दुरुस्ती अर्जास लागू पडणार आहे. याउलट, प्रतिवादीच्या विद्वान विधीज्ञांतर्फे सादर करण्यात आलेले न्यायनिर्णयातील मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे अभिमत हे एखाद्या कालबाह्य दुरुस्तीस मुदतीच्या कायद्याची बाधा येत असणा-या प्रकरणास लागू होणार आहे.

०६. प्रस्तुत प्रकरणात ही वादी हे प्रस्तावित दुरुस्तीने खरेदीपत्राच्या अनुषंगाने दाद मागत आहेत. एखादे खरेदीपत्र रद्दबातल करण्याकरीता खरेदीपत्राची माहिती मिळाल्यापासून ३ वर्षांच्या आत दाद मागणे अपेक्षित आहे. पण येथे हे नमूद करणे गरजेचे आहे की, सदर न्यायनिर्णय हा १९९६ सालचा असून त्यानंतर मा. सर्वोच्च न्यायालयाने इतर प्रकरणात असे अभिमत व्यक्त केले की, दुरुस्तीस मुदतीच्या कायद्याची बाधा येते किंवा नाही ही बाब दुरुस्ती अर्ज मंजूर करत असताना विचारात घेणे गरजेचे नाही. एखाद्या दादीस मुदतीच्या कायद्याची बाधा येते किंवा नाही ही बाब सिध्द करण्याकरीता प्रकरणातील तथ्य व परिस्थिती व इतर कायदेशीर बाबी विचारात घ्यावे लागतात. जरी दुरुस्ती मंजूर केली असली तरी सदर दुरुस्तीस कायद्याची बाधा येते किंवा नाही हे पाहण्याकरीता योग्य मुद्दा काढून दोन्ही पक्षांतर्फे पुरावा घेता येईल. त्यामुळे सदर उपरोक्त सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायनिर्णयातील अभिमत

विचारात घेवून मी प्रस्तुत प्रकरणातील तथ्य व परिस्थितीवर खालीलप्रमाणे चर्चा करीत आहे.

०७. युक्तीवाद व उपरोक्त न्यायनिर्णयातील मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे अभिमताच्या अनुषंगाने संचिकेचे अवलोकन केले. प्रस्तुत दुरुस्ती ही दावा कलम १ ड मधील मिळकतीच्या झालेल्या खरेदीपत्रासंदर्भात आहे. सदर खरेदीपत्रासंदर्भातील मजकूर वाद पत्र निशाणी १ चे परिच्छेद क्र. १ मध्ये नमूद करण्यात आला आहे. वादी कथन करतात त्या प्रमाणे वादपत्रात या खरेदीपत्रासंदर्भात कोणतीच दाद मागण्यात आलेली नाही. पुढे प्रस्तावित दुरुस्तीने वादी हे खरेदीपत्र रद्दबातल असल्याचे व ते वादीवर बंधनकारक नसल्याचे ठरवून मागू इच्छित आहे. प्रतिवादी कथन करतात त्याप्रमाणे एखाद्या खरेदीपत्राची माहिती मिळण्यापासून ३ वर्षांच्या आत त्या संदर्भातील मुदतीच्या कायद्याप्रमाणे दाद मागणे अपेक्षित आहे. दावा दाखल तारखेस वादीस सदर खरेदीपत्राबाबत माहिती होती ही बाब वादपत्र निशाणी १ चे अवलोकनांतून दिसून येते. वादीच्या कथनाप्रमाणे अनावधानाने सदर दाद मागणी राहून गेली होती. सदर दावा हा मुद्दे निश्चितीकरीता प्रलंबित असून त्यात सुनावणी सुरू झालेली नाही. त्यामुळे, २००२ साली दिवाणी प्रक्रिया संहितेमध्ये झालेल्या दुरुस्तीने अर्ज मंजूर होण्यास पात्र आहे. इतकेच नव्हे तर प्रस्तावित दुरुस्ती कायदेशीर आहे किंवा नाही हे या घडीला पाहणे अपेक्षित नाही. परंतु जेव्हा दुरुस्तीस मुदतीच्या कायद्याची बाधा येते असा आक्षेप घेण्यात येतो अशा परिस्थितीत अर्ज मंजूर किंवा नामंजूर करत असताना सदर दुरुस्तीचा अंमल दावा दाखल तारखेपासून होणार किंवा दुरुस्ती अर्ज दाखल तारखेपासून होणार याबाबत निश्चित आदेश अपेक्षित आहे. त्यामुळे, उपरोक्त चर्चेवरून खालीलप्रमाणे आदेश पारीत करणे न्यायोचित होईल.

आदेश

१. अर्ज (निशाणी १३१) रक्कम रु.५००/- च्या खर्चासह मंजूर करण्यात येतो.
२. सदर दुरुस्ती, प्रस्तुत अर्ज दाखल तारखेपासून अंमलात आली असे समजण्यात यावे.
३. वादींनी प्रस्तावित दुरुस्ती १४ दिवसांच्या आत करून घ्यावी व सोबतच दुरुस्त वादपत्र सादर करावा.
४. अर्जाचा खर्च दाव्यासोबत.

कराड.

दिनांक: ११.०१.२०१८

(सौ.वि.प्र. गायकवाड)

सह दिवाणी न्यायाधिश व.स्तर, कराड.